

pem Raffadalis ad eum perventum a D. Fabio Montaperto ejus gentile abbate Sancti Michaelis civitatis Troinæ; et est vel illud ipsum, vel saltem exemplatum ab eo, quod scripsit Pirrus (5) fuisse repertum a præfato abbate in eodem monasterio, et postea anno 1555 de mandato proregis translatum ad regiam cancellariam. Aliud autem exemplar habuit præ manibus Hieronymus Surita, quod typis Dominiæ a Portonariis publici juris fecit Cæsaraugustæ anno 1578; etenim carmina quæ in hoc leguntur

(5) Lib. II De Eccles. Troin., pag. 454.

(6) In calce libri Marcus idem lectores monuerat se ms. alterum codicem post inchoatam editionem in collegio Panormitano reperisse, unde varias

A non habentur in duobus codicibus supra laudatis. Suritæ editionem iterum excudit Joannes Pistorius præpositus Ecclesiæ Uratislaviensis tomo tertio Hispaniæ illustratæ, Francofurti anno 1606. Hanc nos editionem Suritæ tertio renovandam typis duximus; adjectis tantum in margine, ex codice Jarratano nonnullis variantibus lectionibus, quibus corrigi possunt menda quæ Portonarius asterisco notavit (

lectiones alias notavit. Nos eas omnes locis congruentibus aptavimus, et codicem illum initialibus litteris C. P. de more designavimus. MURAT.

ANTONIO AUGUSTINO

ARCHIEPISCOPO TARRACONENSI OPTIMO ANTISTITI.

Quantum prisæ vetustati ad magnas res conficiendas justissimus de causis in omni artium doctrinarumque studio semper detuleris, optime antistes, summo hujus sæculi beneficio, perpetuæ tuæ lucubrationes, sine ulla intermissione testantur. Hanc te unam venerari et colere, supraque oblectationem omnem, et humanarum curarum requiem suspicere novimus: quam semper admirari, et in omnium prospectum, cum maximas legationes reipublice causa obieris, producere merito jure concupivisti: cum ejus affluentibus opibus, atque ornamentis locupletatus, ad ea, quæ in tantis horum temporum calamitatibus, quibus tot terrores periculaque jam adesse atque imminere videntur, universæ Christianæ reipublice maxime conducunt, summe profeceris: et adversus impiam hæreticorum contumaciam, qui Ecclesiam sanctam catholicam, quam divina Providentia affictam semper excipit, corrumpere nunquam sinit, perfidia violare, et reliquas piorum gentes sacrilego scelere contaminare nituntur, in eo officio, quod præcipuum tuum fuit, enixe ad Dei gloriam provideris atque consulueris. Illud certe majorum vigiliarum munus, quod ad summam virorum doctrina præstantium existimationem dimanavit, a te gravissimi et litteratissimi viri requirunt atque efflagitant: quo innumera bilia sanctorum Patrum et summorum pontificum scita atque decreta, et sacras synodos oblitteratas in tot volumina retulisti, ut singulari tua assiduitate et vigilantia, cum te totum ad sacram constitutionum seriem, et veritatem illustrandam traduxeris, quam maximus canonicis sanctionibus atque decretis cumulus accesserit. In eo præterea te vehementer omnes admirantur: quod in gravissima et perpetua sacrarum sanctionum commentatione doctrinarum omnium studia promovere, et assidua ac vehementi occupatione omnem conatum in contemplatione rerum et liberalium disciplinarum scientia collocare, et non ludis et feriis, quod studiosissimi viri solent, aut, quod aiunt, succisivis horis, sed omne id tempus, quo vitam vivimus, et maxime expeti et sustentari consuevit, et communi spiritu fruimur, remissioris literaturæ studiis, tanquam allevamento quodam et laxamento tribuere nunquam intermittis. Hinc ille divitiarum atque ornamenta ingenii: quorum fructus adeo uberes et secundos es consecutus, ut cum ad hæc nostra studia, tanquam in leviores ludum et popularum lætitiarum ad animi remissionem descenderis, majores omnia doctrinæ thesauros explices, ac propalam colloces, quam cæteri, qui omne otium ac tempus in communiu litterarum aut politioris humanitatis meditationibus contriverunt. Sed quoniam neque institui aut judicii mei erat tuas laudes, quæ gravissimorum virorum ingenii omnium mortalium fama celebrantur, perstringere, tamen hanc me occasionem, et

B gravissimo vetustatis vinclæ, custode, atque antistite non disteabor arripuisse: ut vetatissimi hi rerum scriptores, qui principum Normannorum in Italiam adventum, et res ab eis in Campania, Apulia, Calabria et Bruttii, et in insula Sicilia gestas ante quadringentos annos posteris tradiderunt, in tui primum nominis præsidio in lucem exeant. Neque inculta eorum et derelicta oratio, et inops series rerum, et inconditi Gaufredi monachi versus, quamvis hæc et ac rudes, aut præposteræ, perversique numeri de sententia demoverunt, quin res ipsæ a nemine auctorum, quod ego sciam, ad hanc diem traditæ in publicum proferrentur. Tantum enim me in ea editione a reprehensione ineptiæ abesse arbitrabar, ut propius nihil sit factum quam ut his Normannicarum rerum scriptoribus Bartholomæi Neocastrensis Siculi vetusti scriptoris poeticum opus, cui Messanæ nomen indidit, et xv libris hexametris versibus composuit, adnecterem: tametsi non alioqu sagacis aut bonæ mentis instinctu, aut artificiosa constructione, sed enormi et pingui contextu de rebus a Petro Aragoniæ rege in Sicilia, adversus Carolum ejus nominis primum Siciliæ regem opus id fuerit constitutum: adeo mihi prorsus persuasum est, verborum jacturam tolerabilem esse: cognitionis vero rerum, causarum, et eventuum inestimabilem. Perspicuum enim hoc est, et in vulgari prudentia situm, principem et primarium esse illam sapientiam, qua majore voluptate afficimur ex rerum ipsarum scientia, vel vilissima compositione traditarum, quas in animis insitas et quasi consignatas notiones inhæreere oportet, quam ex supervacanea et diffidenti oratione: cum præsertim eam maxime ex rerum ipsarum traditione efflorescere et redundare conveniat. Quamobrem cum tibi in universa rerum sacrarum functione, et pontificalis auctoritatis, et reliquæ jurisdictionis absolvendæ provincia, atque in tanto officio tantoque munere incredibile cura nunquam defuerit, quin doctrinarum studiosis undique prosis, magna spe ducor, cum tua summa gravitas cum singulari comitate conjuncta sit, et qua es lenitate munitus minimum hoc munusculum, acsi iniquitate cujusdam nota esset, te non aspernaturum, aut refutaturum: si cujusvis vel tenuissimæ utilitatis et enolumentum fructum præbere, et vetustarum rerum memoriam, quas diligentissimi antiquitatis investigatores omni inquisitione veri indagare nituntur, possit patefacere. Ut eos tamen scriptores indicibus rerum ab Aragoniæ regibus gestarum adjungerem, ea me ratio, et consilium impulit quod, ut omnium Aragoniæ reges ab hinc trecentis annis in Normannicam stirpem gemina cognatione se inseruisse, ditiones omnes, quæ a Normannis et mox Suevis principibus tot victoriis quæsita et parte fuerant, Aragonis postea regibus, et hæreditario, et

belli jure, et ab Ecclesia publicis consiliis beneficii A Amplitudinis tuæ observantissimus.
loco delato munere, cælesti, divinaque sorte obvenere.
Ad D. Encratis ex suburbano Cæsaraugustano anno
Domini xvi Kal. Maii 1578.

HIERONYMUS SURITA.

DOMINICUS A PORTONARIIS DE URSINIS LECTORI.

In editione horum librorum Gaufrédi monachi et Alexandri abbatis, vetustorum auctorum qui Normannorum principum res gestas conscripserunt, ut indicibus rerum ab Aragoniæ regibus gestarum adjicerentur, in eo potissimum hæsimus, et ab initio cœpimus subdillidere quod unicum exemplar nactis alterius codicis præsidium deerat : quod maxime consuevit esse adjumento, ut investigatione certa, ac veluti quadam indagine menda librariorum tollantur. Nam qui corrigendorum librorum operam rite navare instituunt, accurata consideratione permoti summopere abhorreat ne conjecturis, partim ingenio, et confidentia quadam impulsus in varias non modo partes, sed in contrarias plerumque dilabantur : neve fœde auctores, quos corrigere contendunt, misere dilacerentur. Propterea, ne hac corruptela his auctoribus graviore plagæ infligerentur, qui tametsi minime videbantur vetustatem habituri, digni tamen fuerant, compensatione rerum posteris traditarum, ut debitus eis honor haberetur, satius duximus ad depravatos locos notam apponere, ut pro se quisque, quo ingeniosior et solertior, quo ad ejus fieri possit, vitiosis particulis, et corruptis incisis, exsectis, ac reliqua structura apposite interpuncta medeatur. Peræquum enim visum est ne vulnera, quæ ad incorruptam sanitatem a nobis redigi nequeunt, non modo exulcerentur, sed ne attritentur quidem, ut summi munus pensumque iis relinquatur incolume, qui faciliiori et commoiori iudicio, desperatis etiam ulceribus open et incolumitatem ferre valent : et nobis satis superque sit,

lucis usuram his auctoribus attulisse, qui nostra opera consecuti sumus ut eis salus atque pristina valetudo ab aliis quandoque reddi restituique posset. Præterea rem minime dubiam arbitramur, eos rerum scriptores in sua patria, privatis beneficiis, et eorum principum amicitia decore floruisse, qui eorum hortatione res gestas posteris tradiderunt, quorum neque veterum quempiam, neque recentiore memoria abbatem Trithemium, qui bibliothecas omnes incredibili diligentia excussit : mentionem fecisse mirum videri debet, et cum supra quadraginta annos delituerint, sartos tectos pene ab omni periculo fuisse conservatos. Gaufrédus magna cura et diligentia in notandis certis temporum intervallis, quod magnopere non solum delectat, sed sine fastidio et satietate res plena oblectamenti est, in ea laude creber fuit : Alexander vero abbas adeo in eo negligens est, ut seriem ipsam rerum gestarum cum arbiter interfuerit, et viderit præsens, ferme labefecerit. Illud vero nolim a me esse omissum : Alberiam reginam Rogerii regis uxorem, quam insignis religionis fœminam digna laudis commendatione idem scriptor extulit, Alfonsi regis maximi Hispaniarum principis filiam fuisse, qui Toletum regiam urbem, et Carpetanorum Oretanorumque civitates ab impio Sarracenorum dominatu eripuit, quam Rudericus Simenius Toletanus antistes Geloiram, nostri Elviram nominant, ut filius ejus, quem Alexander Anfusus vocat, cui Campani principatus honos est attributus, Alfonsi regis avi materni nomen ediderit.

INCIPIT LIBER

DE ACQUISITIONE REGNI SICILIÆ, CALABRIÆ, APULIÆ ET INSULÆ SICILIÆ,

PER GLORIOSUM PRINCIPEM

ROBERTUM GUISCARDUM

ET FRATRES DE NORMANNIA VENIENTES;

COMPILATUS

A. GAUFRÉDO religioso et honesto viro Beati Benedicti monacho, ad petitionem illustris principis Rogerii Trinacriæ comitis, quam de infida tyrannide Sarracenorum ad devotionem Christi reduxit.

HIC SUNT CAPITULA PRIMI LIBRI.

Libri hujus sunt diversa distincta capitula :
 Quæ passim subtitulare nostra debet pagina
 Ut quæ voles perscrutando citius invenias.

I. Primum sonat, quæ pars est Franciæ Normannia.

II. Rhodo duce dat piratas per mare Noerveja.
 D Hanc pervadunt : rex occurrit, ut abinde arceat.
 Bellum differt, fœdus init, sit eorum dominus.
 Patria quibus claudatur adnotatur finibus.
 Rhythmus cesset, prosa dicat, si quid est ulterius.

III. De more Normanniæ gentis ab Altavilla.